

Kadi Sikka

Rahvusarhiivi filmiarhiiv

ICOM-CC fotomaterjalide töörühma kongress „Uniques & Multiples“, Rijksmuseum (Amsterdam, Holland), 21.-24.09.2016

Fotopärandi taaskasutamine on tänapäeval tänu pildilisele atraktiivsusele ja digitaalsetele võimalustele üha hoogsam. Kuid selleks, et digiteeritud kogude kureerimine ja taaskasutus saaks hästi toimida, peab mäluasutustes kogutav aines olema tuvastatud ning kvaliteetselt konserveeritud, hoiustatud ja dokumenteeritud. Seepärast on oluline kohtuda teiste antud valdkonna professionaalidega, et vahetada kogemusi ning tunda uusimaid võtteid fotode säilitamisel, materjalipõhisel uurimisel, tuvastamisel ja tutvustamisel. Üheks selliseks spetsialiste ühendavaks lüliks on ICOM-CC fotomaterjalide töögrupp.

Rahvusvahelise Muuseumide Nõukogu (ICOM) konserveerimisalasesse komiteesse (ICOM-CC, Committee for Conservation) kuulub 21 töörühma, millest üks – fotomaterjalidele pühendatud grupp – ühendab fotokonservaatoreid, -ajaloolasi, teadlasi, kuraatoreid, koguhoidjaid, säilitajaid jt fotokogudega igapäevaselt tegelevaid spetsialiste. 21.-24.09.2016 toimus Amsterdamis ICOM-CC fotomaterjalide töörühma kongress, millest võttis osa 227 fotopärandiga tegelevat spetsialisti 36 riigist (sh Eesti esindajad Kadi Sikka ja Jaan Lehtaru).

Kui eelmine sarnane kongress leidis aset 2013. aastal Uus-Meremaal, siis 2016. aastal toodi üritus Euroopa fotopärandi huvilistele peaaegu koduõuele, Amsterdami. Sealne Rijksmuseum, mis hiljuti avas uue fotokonserveerimise labori, pakkus osalistele lisaks tööruumide külastamise võimalusele, õpitubadele ja visiitidele Amsterdami mäluasutuste fotokogudesse ka väga huvitavat ettekannete programmi.

Õpitubade raames oli võimalik külastada Stedelijki muuseumi fotokogu ja sealset külmhoidlat ning polaroiditehast Impossible Project Saksa-Hollandi piiriäärse linnas Enschede. Impossible Project mängis kongressil ka mitmel korral võtmerolli. Nimelt pandi osalejate konverentsikotti polaroidfoto, kongressi grupifoto pildistati 20x30 cm suurusele polaroidile ning üks kongressi ettekannetest võttis luubi alla polaroidi tootmisprotsessi ja säilivuse küsimused. Lisaks avanes õpitubade raames võimalus tutvuda Amsterdami linnamuuseumi negatiivide massdigiteerimise ja ühisloome projektiga, mille käigus digiteeriti 45000 Amsterdami linna kujutavat negatiivi ja kanti need andmebaasi, kus inimestel oli võimalik piltide asukohta määrata ja neid märksõnastada.

Kongressi ettekannetest võiks esile tuua erinevatele fotomaterjalidele (nt dagerrotüüpia, kalotüüpia, filminegatiivid, digitrüki menetlused) ja nende säilitamisele pühendatud esitlusi, sh jagas Daniel Burge uusimat infot IPI's (Image Permanence Institute) läbi viidud uuringutest, mis käsitlesid kaasaegsete fotomaterjalide säilivuse ja hoiustamiseks kasutatavate materjalide püsivuse probleematikat projekti DP3 raames (<http://www.dp3project.org/>). Rudolf Gschwind avas 35 mm negatiivide servades olevate andmete ja koodide tähendust ning tutvustas kogutud info põhjal loodud andmebaasi bilderdienst.ch, mis hõlbustab oluliselt 35 mm negatiivide materjalipõhist tuvastamist, liigitamist, dokumenteerimist ja dateerimist. Samuti tõsteti kongressil esile suurte fotokogude haldamise, konserveerimise ja ohuplaneeringuga seonduvat. Nii kirjeldas näiteks Marie-Louise Franki ettekannet põhjalikult meetodikat, mida kasutati mehaaniliste ja niiskuskahjustustega fotode konserveerimisel pärast Kölni linna ajalooarhiivi hoone kokkuvarisemist, mis kattis metroo rajamise tööde tagajärjel 2009. aastal rusude alla 90% arhiivi kollektsioonist.

Eestit puudutasid kongressil konkreetsemalt kaks teemat:

- Rahvusarhiivi Tartu säilitusosakonna konserveerimisvaldkonna juhi Jaan Lehtaru plakat klaasnegatiivide ja ferrotüüpide konserveerimisest ja digiteerimiseks ettevalmistamisest, mille leiab nüüd ka MTÜ Eesti Fotopärand bibliograafia lehelt;
- Itaalia fotokonservaator Sandra Maria Petrillo ettekanne Euroopa dagerrotüüpe kaardistavast andmebaasist Daguerreobase, millesse on oma panuse andnud ka Eesti fotokogud (loe täpsemalt Eesti dagerrotüüpide kaardistamise projektist: <http://fotoparand.org.ee/wp/category/teoksil-projektid/dagerrotuupide-kaardistamine/>).

Lisaks avasid oma uurimisteemasid uute vaatenurkade alt kaasaegse fotomaterjali eksponeerimise ja säilitamise problemaatikale pühendunud konservaatorid, nt fotokunstnike Cindy Shermani ja Gilbert&George'i teoste konserveerimise näitel. Suuremahulist projekti ühe fotograafi pärandi konserveerimisest ja kättesaadavaks tegemisest kirjeldas ka Katrin Pietsch Hollandi Fotomuuseumist. Ed van der Elskeni (1925-1990) värvilaidide hallitusest puhastamisest antakse ülevaade Hollandi Fotomuuseumi koduleheküljel (<https://www.nederlandsfotomuseum.nl/en/eyelove-you-ed-van-der-elsken>).

Kuna võrreldes teiste valdkondadega on fotopärandi konserveerimine suhteliselt uus ala, siis on väga oluline uute konserveerimis- ja säilitusmeetodite ning valdkonnas toimuvate uudiste ja arengusuundadega kursis olemine. Et MTÜ Eesti Fotopärand liikmed on teinud varasemalt koostööd vaid mõne ICOM-CC fotomaterjalide töörühma kuuluva spetsialistiga, andis kongressil osalemine ka suurepärase võimaluse koostöö laiendamiseks ja eeltöö tegemiseks antud eriala tippspetsialistide Eestisse kutsumiseks. Loodetavasti on see võimalik juba järgmisel aastal.

Vt ka artiklit MTÜ Eesti Fotopärand koduleheküljel: <http://fotoparand.org.ee/wp/2016/10/uudiseid-icom-cc-fotomaterjalide-tooruhma-kongressilt/>.